

NORGES HØYESTERETT

Den 26. februar 1982 avsa Høyesterett dom i sak

L.nr. 39/1982, nr. 42/1981:

1. Alta Laksefiskeri Interessentskap

Hjelpinterponenter:

(høyesterettsadvokat Knut Lassen)

2. De reinbeiteberettigede i reinbeitedistrikt nr. 20, 21, 22, 23 og 24, Johan J. Sara m.fl. i reinbeitedistrikt nr. 25 og Bæskadesgruppen i reinbeitedistrikt nr. 1. og Masi bygdelag

(advokat Leif Dunfjeld - til prøve)

3. Grunneiere og rettighetshavere i Alta og Masi:

1. Edel Jacobsen	26. Bjørn Romsdal
2. Jørgen Kr. Larsen	27. Osvald Møllenes
3. Sigrid Sjøreng	28. Johan Ingv. Iversen
4. Lars P. Knudsen	29. Nils Iversens arvinger
5. Nils Eriksen	30. Astrid Iversen
6. Harald Simensen	31. Torbjørn Mikkelsen
7. Bjørn Lien	32. Henry Minde
8. Jally Wassvik	33. Solveig Eriksen-Beck
9. Else K. Nilsen	34. Per-Tore Nygård
10. Olav Olsen	35. Einar Mikkelsen
11. Svein Suhr	36. Lovise Mikkelsen
12. Evjan Furulund	37. Jørund Killie
13. Kristian L. Eriksen	38. Halvard Larson
14. Reidar Jørgensen	39. Ole Kjelsberg
15. Oskar Thomassen	40. Johan Lampe
16. Aksel K. Nilsen	41. Normand Halvorsen
17. Ulrik Wisløff	42. Olav Bakke
18. Per Jøraholmen	43. Helge Nyborg
19. Inger Marie Kristensen	44. Odd B. Grøtte
20. Kåre Larsen	45. Torbjørn Grøtte
21. Inger Arild Heitmann	46. Ivar Leinan
22. Berthe Arild Heitmann	47. Solveig og Gunv. Jonas
23. Sigrid Johannessen	48. Age Strøm
24. Ole Østerlid	49. Alf og Marit Heitmanns arvinger v/Kristian Heitmann
25. Olav Romsdal	50. Hildur Wisløff

- Stemmedrivning:
51. Kjetil Bakkeby	67. Mathis N. Gaup
52. Jenny A. Jacobsen	68. Nils P. Somby
53. Trygve Jacobsen	69. Nils J. Turi
54. Marie Johansen	70. Kristian Turi
55. Erling Anton Grøtte	71. Simon M. Hætta
56. Ingvald Uglebakken	72. Ole Olsen Hætta
57. Leif Grøtte	73. Matit Hætta Turi
58. Ivar Eriksen	74. Johan Tore Eira
59. Odd Svendsen	75. Marit Anne Sara
60. Egil og Dagny Granås	76. Per Nilsen Sara
61. Benjamin Hykkerud	77. John Johnsen
62. Gunnar Grøtte	78. Isak Persen Nango
63. Nikoline Simensen	79. Johan P. Somby
64. Isak Samuel Hætta	80. Nils Ole M. Gaup
65. Per Anders Hermansen	81. Aslak Andersen Eira
66. Ragnhild M. Sara	82. Nils N. Nilsen Sara
	83. Hertugen av Roxburghe

(advokat Steinar Winther Christensen
- til prøve)

Hjelpeintervenienter:

1. Norske Reindriftingsamers Landsforbund

(advokat Leif Dunfjeld - til prøve)

2. Norges Naturvernforbund

(høyesterettsadvokat Ketil Lund)

3. Fire fjordfiskere:

1. Torbjørn Olsen
2. Osvald Nordstrand
3. Erland Kristoffersen
4. Magнар Andersen

(advokat Steinar Winther Christensen
- til prøve)

m o t

Staten v/Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen

(regjeringsadvokat Bjørn Haug
med rettslig medhjelper
advokat Johan Remmen)

Stemmegivning:

Dommer Christiansen: Ved kgl. resolusjon av 15. juni 1979 ble det etter innhentet samtykke av Stortinget i medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 fastsatt reguleringsbestemmelser for statsregulering i forbindelse med utbygging av Savtso kraftverk i Altaelva. Regjeringsadvokaten inngav samme dag skjønnsbegjæring til Alta herredsrett i medhold av vassdragsreguleringslovens §§ 16 og 19 til fastsettelse av erstatning og/eller pålegg om tiltak.

Jeg innskyter at Stortinget allerede den 30. november 1978 hadde samtykket i utbyggingsplanen for Altavassdraget på grunnlag av tilråding i St.prp. nr. 107 for 1977-78. Fire stortingsrepresentanter fremsatte imidlertid forslag om at Stortinget skulle ta spørsmålet om utbygging av vassdraget opp til ny behandling. Forslaget, som ble behandlet av Stortinget 6. juni 1979, ble ikke vedtatt. Samme dag gav Stortinget bevilgning til igangsetting av anleggsarbeidene. På bakgrunn av protester og aksjoner mot utbyggingen behandlet Stortinget for øvrig saken på nytt 30. mai 1980 på grunnlag av en særskilt St.meld. nr. 61 for 1979-80 om regjeringens arbeid med gjennomføringen av Stortingets vedtak i saken. Meldingen ble av Stortinget vedlagt protokollen.

Ved inkaminasjonen av skjønnet påstod en rekke saksøkte skjønnet nektet fremmet, idet de hevdet at den kongelige resolusjon var ugyldig. Skjønnsretten, som ble satt med 6 skjønnsmenn, vedtok i medhold av tvistemålslovens § 98 annet ledd og § 150, jfr. skjønnslovens § 2, å foreta oppdeling av skjønnet. I første omgang behandlet retten bare spørsmålet om å fremme skjønnet samt et krav om delskjønn for tap av reinbeite og et krav om midlertidig erstatning til Alta Laksefiskeri Interessentskap.

Alta herredsrett avsa 5. desember 1980 under dissens med hensyn til gyldighetsspørsmålet skjønnt med følgende slutning:

" I. Skjønnen fremmes.

II. Staten ved Norges vassdrags- og elektrisitetvesen skal betale til de reinbeiteberettigede i reinbeitedistriktene nr. 20 Geritnjarga, nr. 21 Kvaløya, nr. 22 Fieddar, nr. 23 Seinos/Navgastak og nr. 24 Seiland ved de respektive formenn 1.400 - ettusenfirehundre - kroner med tillegg på 25 % i årlig erstatning, første gang 1. oktober etter at anleggsarbeidet er igangsatt.

Beløpet betales til et fond for de nevnte reinbeitedistrikter som disponeres av distriktsformennene i fellesskap.

III. Kravet fra Alta Laksefiskeri Interessentskap tas ikke til følge.

IV. Staten ved Norges vassdrags- og elektrisitetvesen skal betale erstatning for saksomkostninger innen 14 dager fra forkynnelse av skjønnet til

- 1) Alta Laksefiskeri Interessentskap ved høyesterettsadvokat Knut Lassen med 285.000 - tohundreogåttifemtusen - kroner.
- 2) saksøkte grunneiere ved advokat Steinar Winther Christensen med 205.000 - tohundreogfemtusen - kroner.
- 3) saksøkte grunneiere ved høyesterettsadvokat Knut Ramstad med 9.950 - nitusenihundreogfemti - kroner.
- 4) de saksøkte reineiere ved advokat Leif Dunfjeld med 179.000 - ethundreogsyttitusen - kroner, og
- 5) Norges Naturvernforbund ved høyesterettsadvokat Ketil Lund med 65.000 - sekstifemtusen - kroner."

Alta Laksefiskeri Interessentskap, Edel Jacobsen

m.fl. som utgjør i alt 83 grunneiere og rettighetshavere i Alta og Masi som berøres av reguleringen, de reinbeiteberettigede i reinbeitedistrikt nr. 20, 21, 22, 23 og 24, Johan J. Sara m.fl. i reinbeitedistrikt nr. 25, Beskadesgruppen i reinbeitedistrikt nr. 1, samt Masi bygdslag

har påanket skjønnet til Hålogaland lagmannsrett på grunn av feil i saksbehandlingen og rettsanvendelsen. Norske Reindriftsamers Landsforbund, Norske Samers Riksforbund og Norges Naturvernforbund har påanket skjønnet som hjelpeintervenienter. Ved erklæring av 10. september 1981 har også 4 fjordfiskere sluttet seg til ankesaken som hjelpeintervenienter. I prosesskrift av 7. november 1981 har Norske Samers Riksforbund trukket sin hjelpeintervensjon tilbake.

Regjeringsadvokaten søkte på vegne av ankemotparten, staten v/Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen - senere kalt NVE - Høyesteretts kjøremålsutvalgs samtykke til at ankene ble brakt direkte inn for Høyesterett, jfr. tvistemålslovens § 6 og skjønnslovens § 2. De ankende parter og hjelpeintervenientene protesterte mot slik innbringelse. Den 11. mars 1981 traff kjøremålsutvalget beslutning om å tillate anke direkte til Høyesterett. Ved brev av 13. mars 1981 ble partene og hjelpeintervenientene underrettet om at justitiarius i medhold av høyesterettsloven av 25. juni 1926 nr. 2 § 4 tredje ledd, jfr. § 3, hadde bestemt at saken skulle behandles av den samlede Høyesterett. I brev av 11. april 1981 ble de samme underrettet om at justitiarius i medhold av lovens § 4 fjerde ledd hadde oppnevnt prosessfullmektiger for de ankende parter og hjelpeintervenientene, og at oppnevningen også gjaldt bevisopptakene.

Ved forberedende dommers beslutning av 4. juni 1981 ble professor Robert Paine, Canada, oppnevnt som sakkyndig for Høyesterett i samespørsmål. Samme dag besluttet dommeren at dosent Arne K. Sterten og statsmeteorolog Per Eyvind Nordlie skulle oppnevnes som sakkyndige for retten i meteorologiske spørsmål.

Etter begjæring av Norges Naturvernforbund avsa den
forberedende dommer 29. juni 1981 kjennelse hvor staten ble
pålagt å fremlegge syv tabellariske oversikter over antatt
fremtidig kraftforbruk i Norge.

Til bruk for ankebehandlingen er det avholdt en rekke bevisopptak ved Alta herredsrett, Trondheim byrett og Oslo byrett. Det er videre fremlagt en rekke nye dokumenter, blant annet en betenkning om folkerettslige spørsmål av professor Douglas Sanders, Canada. Ankesaken har et meget betydelig omfang. Utdragene i saken utgjør mellom 7000 og 8000 sider. I det alt vesentlige fremstår saken imidlertid for Høyesterett i samme skikkelse som for skjønnsretten.

Ankeforhandling er avholdt i tiden 3. november til 18. desember 1981 med i alt 32 rettsdager.

Det har versert og verserer for domstolene en rekke andre saker som har tilknytning til utbyggingsvedtaket, dels retter seg mot iverksettelsen av dette.

Ved stevning av 20. juni 1979 til Alta herredsrett reiste Norges Naturvernforbund egen sak om gyldigheten av den kongelige resolusjon av 15. juni 1979. I saken oppstod spørsmål om verneting og søksmålskompetanse. Disse prosessuelle spørsmål ble behandlet særskilt og endelig avgjort ved Høyesteretts kjennelse av 23. april 1980, jfr. Rt. 1980 side 569. Saken ble ved kjennelsen avvist fra Alta herredsrett.

Den 29. juni 1979 begjærte Norges Naturvernforbund for Alta herredsrett midlertidig forføyning om stans i anleggsarbeidene inntil rettskraftig avgjørelse forelå i den nettopp nevnte sak om gyldigheten av den kongelige resolusjon. Denne begjæring ble ikke tatt til følge ved herredsrettens kjennelse av 7. september 1979. Kjennelsen er ikke påkært.

I tilsvar til skjønnsretten av 28. august 1979 fra advokat Dunfjeld på vegne av reinbeitedistriktene m.v. ble det også begjært midlertidig forføyning for å forhindre skadelige inngrep ved at anleggsarbeidene ble igangsatt før ugyldighetsinnsigelsen var rettskraftig avgjort. Denne begjæring er imidlertid ikke blitt forfulgt.

På vegne av reinbeitedistriktene nr. 20, 21, 22, 23 og 24 a - distrikt nr. 24 er under nærværende sak blitt delt i to - har høyesterettsadvokat Bjørn Pettersen den 12. oktober 1981 uttatt stevning ved Alta herredsrett mot NVE med påstand om at dette forpliktes til å stanse arbeidet på anleggsveien Stilla-Savtso i inntil 6 uker. Samme dag fremmet han begjæring til namsretten om midlertidig forføyning for slik stansning. Ved namsrettens kjennelse av 22. oktober 1981 ble denne begjæring forkastet. Kjennelsen er ikke påkjært.

Det har i forbindelse med ulovlige demonstrasjoner mot utbyggingen vært en rekke straffesaker. Jeg viser her blant annet til Rt. 1981 side 21, 35, 673, 887, 972 og 1036.

II. Oversikt over skjønnsrettens avgjørelse

Jeg nevner innledningsvis at det er en feil i skjønnsrettens angivelse av partsantallet for så vidt gjelder grunneierne i Alta og Masi. Skjønnsretten har oppgitt antallet til 142, mens det i alt skal være 127 grunneiere som meldte seg som parter. Av disse har som alt nevnt til sammen 83 påanket skjønnet. For øvrig nevner jeg at det for skjønnsretten var uklart om alle som hadde meldt seg som saksøkte ved skjønnet, var å anse som parter i dette. Skjønnsretten fant imidlertid ikke grunnlag for i denne omgang å ta stilling til partsforholdet i sin helhet.

Etter å ha gitt en kort oversikt over behandlingen av utbyggingssaken, gir retten en omfattende redegjørelse for partenes anførsler vedrørende spørsmålet om fremme av skjønnet. De saksøkte og hjelpeintervenientenes prosessfullmektiger hadde delvis behandlet forskjellige sider av saken, men hadde også i det vesentlige sluttet seg til hverandres anførsler. Retten kunne derfor gjengi disse anførselene under ett, og fant det hensiktsmessig først å gjøre rede for dem. For korthets skyld nytter jeg i det følgende i likhet med skjønnsretten alene betegnelsen de saksøkte.

De saksøkte anførte at vedtaket om vassdragsregulering og utbygging, som dannet grunnlaget for skjønnsbegjæringen, var ugyldig. Ugyldigheten ble hevdet å følge av folkerettslige begrensninger i norske myndigheters adgang til å gjøre inngrep som dette i samisk næringsutøvelse og kultur. Det ble her blant annet vist til folkerettens regler om vern av urbefolkninger og etniske minoriteter. Vedtaket ble likeledes hevdet å være ugyldig på grunn av feil i saksbehandlingen som hadde ført til feil og mangler ved det faktiske grunnlag eller de faktiske forutsetninger for vedtaket om vassdragsregulering. Saksbehandlingsanførselene var særlig knyttet til bestemmelsene i vassdragsreguleringslovens §§ 5 og 6, dvs. bestemmelsene om innholdet i den reguleringsøknad som Statskraftverkene fremmet og bestemmelsene om NVE's behandling av denne. Det ble anført at Statskraftverkernes søknad av april 1974 var meget mangelfull i forhold til lovens krav, og det samme var tilfellet med den ajourførte søknad av mars 1976. Dette og den mangelfulle behandling av søknadene fra NVE's side hevdet de saksøkte hadde medført at skadevirkningene ved den vedtatte regulering ikke var blitt

skikkelig utredet og derfor var blitt undervurdert. Innvendingene mot saksbehandlingen og avgjørelsesgrunnlaget ble særlig utdypet for så vidt gjelder reindrift, samiske interesser generelt, naturverdier, laksefiske, jordbruk, reguleringsfordeler og alternativ kraftdekning. De feil de saksøkte mente forelå, kunne etter deres mening ha virket inn på vedtakets innhold, slik at dette var ugyldig etter bestemmelsen i forvaltningslovens § 41. Stortingets deltakelse i behandlingen av reguleringssøknaden og dets etterfølgende behandling av saken kunne etter de saksøktes mening ikke forhindre slik ugyldighet.

Staten v/NVE bestred at vedtaket om regulering av Alta-vassdraget er ugyldig, og mente at det ikke forelå grunnlag for å nekte skjønnet fremmet.

Den samlede skjønnsrett la til grunn at ingen folkerettslige regler var til hinder for at norske myndigheter traff det vedtak om vassdragsregulering som saken gjelder. Retten gjør deretter rede for sitt syn på de interne rettsregler som kommer til anvendelse i saken, først og fremst saksbehandlingsreglene i vassdragsreguleringsloven. Ved drøftelsen av omfanget av de opplysninger og oppgaver m.v. som etter loven pliktes fremlagt sammen med Statskraftverkenes reguleringssøknad, har retten delt seg. Tre av skjønsmennene får her følge av sorenskriveren i et strengere syn på hva som må foreligge på dette stadium av reguleringssaken enn det som de tre øvrige skjønsmenn anser som den riktige lovforståelse.

Den samme oppsplitting av retten finner sted når den deretter tar stilling til om det må anses å foreligge feil og mangler ved saksbehandling og avgjørelsesgrunnlag på de for-

skjellige saksbehandlingstrinn. Tre av skjønnsmennene deltar på enkelte punkter i kritikken av saksbehandlingen og avgjørelsesgrunnlaget. Men de finner at dette i det vesentlige er tilfredsstillende etter de regler og krav som var vanlige i planleggingstiden 1970-74, og at de feil og mangler de har pekt på ikke er vesentlige. Sorenskriveren har i større utstrekning enn disse tre skjønnsmenn funnet at det har foreligget mangler, og han har da på noen punkter sluttet seg til den kritikk de øvrige tre skjønnsmenn har gitt av saksbehandling og avgjørelsesgrunnlag. Ved den endelige vurdering av feilenes og manglenes betydning er imidlertid sorenskriveren enig med de tre førstnevnte skjønnsmenn i at de feil og mangler som foreligger i saksbehandling og avgjørelsesgrunnlag, ikke kan ha virket inn på vedtaket om regulering og utbygging av Altavassdraget. Den kongelige resolusjon om utbyggingen er derfor gyldig, selv om flertallet understreker at det finner spørsmålet tvilsomt. De øvrige tre skjønnsmenn - som altså utgjør rettens mindretall - lister opp hele 17 feil og mangler som de antar hefter ved saksbehandlingen og avgjørelsesgrunnlaget. Særlig 6 av disse feilene og manglene anser mindretallet for vesentlige, og samlet må manglene etter mindretallets mening lede til at den kongelige resolusjon er ugyldig og at skjønnet således ikke kan fremmes.

Jeg kommer senere tilbake til skjønnsrettens forståelse av rettsreglene og dens faktiske og rettslige vurderinger.

Når det endelig gjelder delskjønnene, gjaldt kravet fra reineierne bare anleggsvegen på strekningen fra skiferbruddene i Stilla til det punkt hvor rein skal krysse Tverrelva. Skjønnsretten fant at det var grunnlag for å tilkjenne erstatning for varig tap av beiteland.

Kravet fra Alta Laksefiskeri Interessentskap gjaldt midlertidig erstatning i anleggstiden. Da skjønnsretten fant at den ikke hadde tilstrekkelig faktisk grunnlag for å fastsette slik erstatning, ble kravet ikke tatt til følge.

III. Oversikt over partenes hovedanførsler for Høyesterett og deres påstander i ankesaken

Også for Høyesterett gjør de ankende parter og hjelpeintervenienter gjensidig gjeldende hverandres anførsler i saken. For enkelhets skyld omtaler jeg derfor i det følgende ikke særskilt hjelpeintervenientene, men underforstår at de ankende parters anførsler også omfatter anførlene fra disse.

Både de ankende parter og staten har i ankesaken i det alt vesentlige gjort gjeldende de samme anførsler som for skjønnsretten. Men anførlene er utdypet på en rekke punkter. Fra de ankende parters side er her blant annet anført at skjønnsrettens behandling av faktum til dels er spinkel, da retten noen ganger bare gir sin konklusjon og flere av deres anførsler ikke er omtalt i det hele tatt. Når det gjelder statens anførsler, fant staten som nevnt av skjønnsretten for å spare tid der ikke grunn til en detaljert imøtegåelse av alle de saksøktes anførsler. Etter statens mening var nemlig en rekke av anførlene åpenbart uten rettslig

relevans for gyldighetsspørsmålet. Slik saken har utviklet seg, har imidlertid staten for Høyesterett funnet det påkrevd med en bredere detaljert imøtegåelse av samtlige anførsler fra de ankende parter side.

Innledningsvis bemerker jeg at de ankende parter og staten er enige om at Høyesteretts kompetanse i gyldighetsspørsmålet - som også i ankesaken er det tvisten i realiteten dreier seg om - ikke er begrenset til feil i skjønnsrettens saksbehandling eller rettsanvendelse i samsvar med reglene i skjønnslovens § 38. Jeg vil komme nærmere tilbake til dette spørsmål i det følgende avsnitt.

Når det gjelder de samiske interesser, anfører de ankende parter at folkerettslige regler som Norge er bundet av er til absolutt hinder for nærværende vassdragsregulering. Under enhver omstendighet er slikt inngrep bare mulig i bestemte tilfelle og etter en bestemt saksforberedelse, og disse krav er her ikke oppfylt. Den kongelige resolusjon om utbygging hevdes derfor å være ugyldig som stridende mot våre folkerettslige forpliktelser. Fra statens side er bestemt bestridt at en reguleringssak av et så beskjedent omfang som den nærværende overhodet kan reise noe folkerettslig spørsmål i relasjon til samene som etnisk minoritetsgruppe i det norske samfunn, eventuelt krenke rettsregler av forfatningsmessig trinnhøyde.

De ankende parter anfører videre at den internrettslige prøving av gyldigheten av den kongelige resolusjon skjer etter de vanlige regler for forvaltningsvedtak. At Stortingets samtykke til utbyggingsvedtaket var nødvendig etter vassdragsreguleringslovens § 2, er en kompetansebetingelse i den samlede saksbehandling, men endrer ikke det forhold at hele

saksbehandlingen og de faktiske forutsetninger for vedtaket kan prøves av domstolene. Det er her vist til Rt. 1973 side 107, 1963 side 1288 og 1930 side 972.

Hva dernest gjelder de forvaltningsrettslige regler som får anvendelse - det vil i hovedsak si vassdragsreguleringslovens saksbehandlingsregler - gjør de ankende parter gjeldende to hovedanførsler.

Det hevdes for det første at det var feil i forbindelse med søknaden fra Statskraftverkene og NVE's behandling av den. Her gjøres gjeldende at søknaden ikke inneholdt eller var vedlagt alle de opplysninger eller utredninger som loven krever, og at den til tross for disse mangler ble tatt under behandling og utsendt av NVE. De ankende parter hevder i denne sammenheng blant annet at bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven krever konkrete undersøkelser og utredninger, idet opplysninger basert på allmennkunnskaper og antakelser ikke er tilstrekkelige. Et sentralt krav er at verneinteressene må utredes i sammenheng, dvs. ved tverrfaglige undersøkelser og ikke enkeltvis. Alle forhold og interesser som er aktuelle, skal omtales i søknadsdokumentene, og reguleringens konsekvenser for alle vesentlige interesser skal være utredet før søknaden sendes til uttalelse. Vesentlig er videre at alle utbyggingsalternativer skulle vært angitt og utredet hver for seg. NVE hadde plikt til å avvise den mangelfulle søknad, og det er en saksbehandlingsfeil at så ikke er gjort. De ankende parter har ellers understreket at en rekke forhold tilsa at man i nærværende sak hadde en meget omhyggelig saksbehandling, idet man befant seg i en marginalsone for de fleste livsformer og samiske interesser kom inn i bildet m.v.

For det annet - og som langt mer vesentlig - hevder de ankende parter at utredningsplikten aldri ble oppfylt og at konsesjonsmyndighetene derfor baserte sin avgjørelse på et uriktig eller ikke forsvarlig utredet grunnlag. Denne hovedanførsel henger imidlertid nøye sammen med den først nevnte. Etter de ankende parters mening var misligholdene på søknadstidspunktet en vesentlig årsak til at en rekke forhold forble utredet eller misforstått helt frem til den kongelige resolusjon ble avgitt, blant annet fordi man kom i tidsnød. Det er derfor nødvendig å se feilene i sammenheng, noe skjønnsretten hevdes ikke å ha hatt den fulle forståelse av. Ved at søknaden var misvisende og mange forhold forble utredet, fikk feilene under den fortsatte behandling hos konsesjonsmyndighetene en kumulativ effekt. Også et risikosynspunkt hevdes å komme inn her. Er ikke alle relevante forhold forsvarlig overveid, må risikoen for den manglende oppfyllelse av utredningsplikten påhvile konsesjonsmyndighetene. Det hevdes videre at de forskjellige reguleringsalternativer forble utredet, og at det var i strid med forsvarlig saksbehandling at søknaden ikke ble tilbakesendt NVE for ny vurdering og foreleggelse for de berørte parter da utbyggingsplanen ble vesentlig endret under den videre behandling hos konsesjonsmyndighetene.

De ankende parter bestrider at det kan ha selvstendig rettslig betydning at Stortinget her uttrykkelig har funnet vurderingsgrunnlaget tilfredsstillende. Stortingets flertall kan ikke i en konkret politisk situasjon bestemme innholdet av saksbehandlingsregler som forutsetter en omsorgsfull behandling og som er en rettssikkerhetsgaranti for verneverdige interesser. Her er de påviste feil i saks-

behandling og utredningsgrunnlag av en slik mengde og tyngde at det etter de ankende parter mening ikke er tvilsomt at de sett i sammenheng kan ha påvirket vedtakets innhold, og det er tilstrekkelig til at den kongelige resolusjon må kjennes ugyldig etter prinsippet i forvaltningslovens § 41. I denne sammenheng er også muligheten for at Stortinget ville ha truffet vedtak om utsettelse av saken relevant. De etterfølgende behandlinger av saken i Stortinget kan ikke reparere dette forhold.

Staten v/NVE bestrider på sin side at det selv med en streng forståelse av saksbehandlingsreglene foreligger vesentlige feil i den saksbehandling og det avgjørelsesgrunnlag som ledet frem til den kongelige resolusjon. Dette gjelder selv om Stortinget her skulle betraktes som et forvaltningsorgan underlagt vanlige forvaltningsrettslige regler. At man ved en fingransking av en så omfattende sak kan finne forhold som man i dag eventuelt kan si burde vært gjort annerledes eller bedre, er ikke nok. Etter statens mening er de ankende parter saksfremstilling til dels lite dekkende, fordi man bare tar utsnitt av saksbehandlingen her og der og i tillegg også gir direkte uriktige opplysninger om denne. Videre prosederes det på rettslig sett irrelevante spørsmål i en sak hvor det er truffet en politisk avgjørelse, en avveining av samfunnsmessige hensyn som det er lagt til Stortinget å avgjøre.

De ankende parter har mest konsentrert seg om selve søknaden, og overser dermed etter statens mening den meget fylldige senere saksbehandling. Ved å gripe fatt i bagateller avviser de ifølge staten at denne konsesjonssaken i virkelighet har fått en særdeles omsorgsfull behandling. Konse-

sjonsmyndighetene sørget i samsvar med vassdragsreguleringslovens regler for innhentelse av en betydelig mengde til dels meget omfattende skriftlige utredninger og opplysninger i saken. Hertil kom mengden av innkomne uttalelser, både på grunnlag av høringsbehandlingen og uttalelser fremkommet av interesserte på eget initiativ. I tillegg var det flere befaringer og møter med dem som representerte berørte interesser. Saken ble videre ikke av Stortinget vurdert i noe vakuum, men i samme tidsrom som Stortinget behandlet en lang rekke saker som direkte berørte utbyggingssaken. Det gjaldt således blant annet landsdelsplanen for Nord-Norge, planene om vern av vassdrag, aksjonsplanen for samiske bosettingsområder, den nye reindriftslov, det økonomiske langtidsprogram, energimeldingen m.v. Videre inngår også konsesjonsmyndighetenes eget brede erfaringsgrunnlag og innsikt i avgjørelsesgrunnlaget. Etter statens mening hadde samtlige konsesjonsmyndigheter ved sin avgjørelse etter vassdragsreguleringslovens § 8 et fyldig grunnlagsmateriale, og alle vurderte i det alt vesentlige det som i dag hevdes å være feil og mangler.

Etter statens mening legger både de ankende parter og skjønnsretten uriktig til grunn en for streng forståelse av de skjønsmessige saksbehandlingsregler i vassdragsreguleringsloven. Man har blant annet oversett disse reglers relative innhold, hvor konsesjonsmyndighetenes egen vurdering av utredningsplikten omfang må aksepteres av domstolene hvis denne vurdering er forsvarlig. Utredningsplikten må også ses i forhold til de vilkår som er satt for reguleringstillatelsen, jfr. blant annet at man her har det strengeste manøvreringsreglement for noen vassdragsregulering hittil med full revisjonsadgang etter 5 år. Endelig har man oversett at formålet med

denne del av saksforberedelsen alene er å tilrettelegge grunnlaget for en standpunkttagen etter vassdragsreguleringslovens § 8 - ja eller nei til utbygging. Detaljundersøkelser foretas senere hvis svaret blir ja, og da med sikte på erstatningsskjønnet m.v.

Fra statens side er sterkt fremhevet ikke bare betydningen av at det er Stortinget som faktisk har truffet utbyggingsvedtaket og da uttrykkelig har uttalt at det fant avgjørelsesgrunnlaget tilfredsstillende, men også at Stortinget både i 1979 og 1980 har vurdert vedtaket på nytt etter å være blitt presentert for og ha tatt standpunkt til alle de innvendinger som de ankende parter nå gjør gjeldende for domstolene. Staten har pekt på at domstolene har vært tilbakeholdne med å utøve kontroll overfor Stortingets egne vurderinger, jfr. blant annet Rt. 1976 side 579, jfr. særlig side 584 og Rt. 1976 side 1.

Selv om Høyesterett skulle finne avgjørelsesgrunnlaget utilfredsstillende, bestrider staten at manglene er av slik art og omfang at Stortingets vedtak om utbygging og Kongens tilslutning til og gjennomføring av dette vedtak rettslig sett er ugyldig. Feilene kan ikke ha påvirket vedtakets innhold. Under denne subsidiære betraktning har staten bestridt at Stortingets vedtak - som Kongen statsrettslig sett må anses forpliktet til å følge opp - kan vurderes med utgangspunkt i vanlige forvaltningsrettslige regler. Man beveger seg her på det konstitusjonelle plan, og Stortinget har verken underlagt seg vassdragsreguleringslovens generelle regler eller forvaltningslovens regler for sin egen saksbehandling. Det hadde derfor fri adgang til å supplere søknaden om denne var mangelfull uten noen forpliktelse til å sende søknaden tilbake til

forvaltningen. Under enhver omstendighet må Stortingets tolking av saksbehandlingsreglene i vassdragsreguleringsloven være autoritativ i den forstand at plenarvedtaket slår igjen-
nom formelle bestemmelser som bare middelbart berører bor-
gerne. Da Stortingets samtykke er et vilkår for regulerings-
vedtaket, og dets vedtak igjen er bindende for regjeringen,
hevder staten at det ikke under noen omstendighet kan være en
saksbehandlingsfeil om regjeringen har lagt avgjørende vekt
på stortingsvedtaket. Når Stortinget har godtatt en saks-
behandling som tilstrekkelig for seg, hevder staten for øvrig
at det er tvilsomt om domstolene kan anvende årsaksproblema-
tikken i forvaltningslovens § 41 ved en etterprøvelse.

Staten har endelig pekt på de særlige problemer som reiser seg for domstolene ved kontroll med avgjørelses-
grunnlaget i en sak som denne. Der dette beror på en
skjønnsmessig vurdering, for eksempel det fremtidige kraft-
behov, vil myndighetenes skjønn i seg selv være et vesentlig
moment. Men man må etter statens mening anta at domstolenes
prøvelsesrett her begrenses ytterligere der fakta etter sin
natur er kvalifisert faglige, eller etter sin natur usikre
fordi de knytter seg til forutsigelser av fremtidige virk-
ninger av reguleringen. Det er i denne sammenheng blant
annet vist til dommer i Rt. 1975 side 603, jfr. særlig side
606, og Rt. 1962 side 805, jfr. særlig side 809.

På bakgrunn av sakens omfang har jeg funnet det hensikts-
messig med en slik generell oversikt over partenes hoved-
anførsler, selv om denne oversikt til dels bare blir skisse-
messig. Jeg kommer senere tilbake til partenes detaljerte
anførsler.

Hva endelig angår anførselene mot delskjønnene, har reinerne påanket erstatningsfastsettelsen til opphevelse under påberopelse av saksbehandlingsfeil. Alta Laksefiskeri Interessensskap har likeledes påstått opphevelse, da skjønnsretten etter dets mening ikke hadde rettslig adgang til å avslå kravet.

Det er nedlagt slike påstander i saken:

Alta Laksefiskeri Interessentskap:

"Prinsipalt:

1. Den Kgl.res. av 15. juni 1979 om statsregulering for utbygging av Savtso kraftverk i Altavassdraget kjennes ugyldig.
2. Alta herredsretts skjønn av 5. desember 1980 oppheves og saken avvises fra Alta herredsrett.

Subsidiært:

Alta herredsretts skjønn av 5. desember 1980 oppheves forsåvidt Alta Laksefiskeri Interessentskaps krav om midlertidig erstatning for skade på laksefisket i anleggstiden ikke er tatt tilfølge."

De reinbeiteberettigede i reinbeitedistrikt nr. 20, 21, 22,

23 og 24, Johan J. Sara m.fl. i reinbeitedistrikt nr. 25

og Bøskadesgruppen i reinbeitedistrikt nr. 1, Masi bygde-

lag og Norske Reindriftsamers Landsforbund:

- "1. Den Kgl. resolusjon av 15. juni 1979 kjennes ugyldig og skjønnet avvises.
2. Alta herredsretts skjønn vedrørende erstatning for anleggsveien oppheves."

Edel Jacobsen m.fl. - i alt 83 grunneiere og rettighetshavere

i Alta og Masi samt 4 fjordfiskere:

- "1. Den Kgl.res. av 15. juni 1979 kjennes ugyldig.
2. Alta herredsretts skjønn av 5. desember 1980 oppheves og skjønnet nektes fremmet."

Norges Naturvernforbund:

- "1. Den Kgl. resolusjon av 15. juni 1979 kjennes ugyldig.
2. Skjønnet oppheves og nektes fremmet."

Staten v/Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

"Alta herredsretts skjønn stadfestes."

Det reelle hovedspørsmål i saken - hvis prosessuelle side jeg senere kommer tilbake til - er gyldigheten av den kongelige resolusjon av 15. juni 1979 om utbygging av Altavassdraget. Jeg er når det gjelder dette spørsmål kommet til samme resultat som skjønnsrettens flertall. Men jeg kan i stor utstrekning ikke tiltre den begrunnelse flertallet har gitt for sitt standpunkt, herunder den til dels skarpe kritikk som også flertallet har rettet mot konsesjonsmyndighetenes saksbehandling. Når det gjelder delskjønnene, er jeg kommet til at reineiernes anke må forkastes, mens anken fra Alta Laksefiskeri Interessentskap bør tas til følge.

I det følgende behandler jeg først de prosessuelle spørsmål som saken reiser. Innledningsvis har jeg også funnet det hensiktsmessig å gi en kortfattet oversikt over det faktiske omfang av nærværende vassdragsregulering, fordi rettsanvendelsen må ses på bakgrunn av dette saksforhold. Dette vil bli utdypet under den senere gjennomgåelse av konsesjonsmyndighetenes faktiske grunnlag for vedtaket om vassdragsregulering. Etter de to innledningsavsnitt ser jeg nærmere på vassdragsreguleringslovens regler om saksbehandlingen. De folkerettslige anførsler har jeg funnet det naturlig å behandle sammen med de samiske spørsmål, som danner neste hovedavsnitt. Her drøfter jeg alle anførsler som har vært reist i tilknytning til forhold ovenfor den dam som skal bygges i Savtso. Deretter behandler jeg manøvreringsreglementet, som danner overgangen til det neste store interessefelt som reguleringen berører, nemlig lakseinteressene. Etter å ha tatt stilling til de øvrige angrep på konsesjonsmyndighetenes saksbehandling og faktiske grunnlag for deres vedtak, vil jeg til slutt drøfte ankene over delskjønnene.

IV. Prosessuelle spørsmåla) Partsforholdet og ugyldighetspåstanden

Det fremgår av det foranstående at skjønnsretten har avsagt to delskjønn. Krav om erstatning for tap av beite på grunn av selve anleggsvegen ble tatt til følge, mens krav om midlertidig erstatning for skade på fiskeinteressene i anleggstiden ikke ble gitt medhold. Beitekravet gjaldt de reinbeiteberettigede i reinbeitedistrikt nr. 20, 21, 22, 23 og 24, mens fiskeinteressene tilhørte Alta Laksefiskeinteressentskap. Disse har påanket delskjønnene, og er parter i ankesaken. Hovedspørsmålet i saken er imidlertid som nevnt gyldigheten av den kgl. resolusjon av 15. juni 1979 om vassdragsutbyggingen. Partene har nedlagt særskilt påstand om at denne resolusjon skal kjennes ugyldig, dvs. at retten ikke bare skal avgjøre dette prejudisielt. Det reiser seg derfor spørsmål om det prosessuelt er adgang til å ta et slikt krav til følge.

Skjønnsrettens avgjørelse er videre påanket som parter av Johan J. Sara m.fl. i reinbeitedistrikt nr. 25 og Bæskadesgruppen i reinbeitedistrikt nr. 1 samt Masi bygdelag, foruten av 83 grunneiere og rettighetshavere som berøres av statsreguleringen av vassdraget. Også disse har nedlagt påstand om at den kongelige resolusjon kjennes ugyldig. De nevnte personer og grupper pretenderer alle å være erstatningsberettigede under det videre skjønn for skjønnsretten, og vil derfor på vanlig måte kunne påanke de skjønn som etterhånden blir avsagt for dem. Men det prosessuelle spørsmål i nærværende sak blir om de også kan kreve selvstendig partsstilling her fordi de har samme interesse som partene i de to delskjønn i å få avgjort gyldighetsspørsmålet. Dersom de ikke er selvstendige parter, må de nøye seg med stilling som

hjelpeintervenienter i ankesaken i likhet med Norske Rein-driftsamers Landsforbund, Norges Naturvernforbund og de 4 fjordfiskere. Deres ankeerklæringer er nemlig subsidiært erklæringer om hjelpeintervensjon, og adgangen til hjelpeintervensjon er ikke bestridt.

Jeg finner grunn til sterkt å presisere at de reiste prosessuelle spørsmål ikke har hatt noen praktisk betydning i ankesaken. Som allerede nevnt gjør samtlige ankende gjensidig gjeldende hverandres anførsler, og helt uavhengig av den formelle partsstilling har de ankende og hjelpeintervenientene med stor grundighet prosedert samtlige anførsler som de mener har betydning i saken. Men det følger av prosessreglene at Høyesterett av eget tiltak må ta stilling til disse spørsmål, både fordi prosessen er regelbundet og fordi en uriktig rettsanvendelse som er uten praktisk betydning i en nærværende sak, kan få konsekvenser i andre ankesaker.

b) Partenes anførsler med hensyn til partsforholdet og ugyldighetspåstanden

De parter i skjønnet som pretenderer selvstendig ankerett i nærværende sak, tar utgangspunkt i skjønnets slutning post I, hvor det heter at "skjønnet fremmes". Heri ligger - hevder de - at skjønnet tok standpunkt til det materiellrettslige spørsmål om retten til ekspropriasjon, eller med andre ord at i uttrykket "skjønnet fremmes" ligger at ekspropriasjonsretten ble rettskraftig avgjort både i subjektiv og objektiv forstand. Det er her blant annet vist til Alten: Skjønnsloven (4. utg.) side 68. Dermed har samtlige parter i "hovedskjønnet" selvstendig ankerett selv om de formelt ikke er parter i delskjønnene, fordi gyldighetsspørsmålet direkte

er avgjort også for dem. Det er også anført at praktiske grunner taler for en selvstendig partsstilling i dette tilfelle, da det synes lite hensiktsmessig at gyldighetsspørsmålet skulle kunne prøves på nytt etter hvert som det blir avsagt nye skjønn.

Staten v/regjeringsadvokaten har ikke ønsket å nedlegge noen formell avvisningspåstand med hensyn til de prosessuelle spørsmål som Høyesterett må ta stilling til av eget tiltak. Men regjeringsadvokaten har anført at ankene dels kommer fra personer uten ankerett, dels gjelder avgjørelser som ikke er gjenstand for anke, og endelig at det kreves dom for noe Høyesterett ikke kan gi særskilt dom for. Det er her særlig vist til forarbeidene til skjønnslovens § 48.

c) Mitt syn på partsforholdet og ugyldighetspåstanden

Inntil skjønnslovens § 48 ble endret ved lov av 23. oktober 1959 nr. 16, bestemte paragrafen blant annet at tvist om retten til ekspropriasjon - dvs. den materielle rettmessighet av saksøkerens ekspropriasjonskrav - ble avgjort av skjønnsretten under skjønnsaken ved særskilt kjennelse, som var gjenstand for selvstendig anke. Tvisten kunne også etter §§ 49 og 50 overføres til avgjørelse i søksmåls former, dvs. ved dom.

Dette system ble endret i 1959. Slik § 48 nå lyder, er det alene en nektelse av å fremme skjønnet som avgjøres ved egen kjennelse, og som kan påankes etter vanlige regler. Går skjønnsrettens avgjørelse ut på at skjønnet skal fremmes, skal

det ikke avsies noen egen kjennelse om det. En slik avgjørelse treffes formløst under skjønnsforretningen, og avgjørelsen kan bare angripes ved overprøvelse av selve skjønnet, jfr. Ot.prp. nr. 43 for 1957 om lov om ekspropriasjon av fast eiendom side 63. Disse ankeregler kan heller ikke omgås ved at det foretas en oppdeling av avgjørelsen, slik at en tvist om gyldigheten av ekspropriasjonskravet prosederes og avgjøres særskilt. Hjemmelen for en særskilt behandling av et materiellrettslig spørsmål er nemlig tvistemålslovens § 98, jfr. skjønnslovens § 2, og denne paragraf gir ingen hjemmel for egen anke over en delavgjørelse om å fremme en sak.

Konklusjonen blir derfor at skjønnsrettens avgjørelse om å fremme nærværende skjønn, og det standpunkt den dermed har tatt om at den kongelige resolusjon om statsreguleringen er gyldig, bare kan angripes ved anke over et avsagt skjønn. Dette gjelder selv om skjønnsretten her uriktig har latt denne avgjørelse komme til uttrykk som et eget punkt i skjønns slutningen. Denne prejudisielle avgjørelse kan bare angripes gjennom delskjønnene, og her er alene de parter som delskjønnene direkte gjelder. Johan J. Sara m.fl. i reinbeitedistrikt nr. 25 og Baskadesgruppen i reinbeitedistrikt nr. 1, Masi bygdelag og de 83 grunneiere og rettighetshavere som berøres av statsreguleringen, kan derfor etter min mening ikke anses som parter. Disse personer og grupper må i stedet betraktes som hjelpeintervenienter for de ankende parter i delskjønnene.

Det følger av det jeg har sagt at gyldigheten av den kongelige resolusjon ikke blir et eget avgjørelsestema i Høyesteretts domsslutning. At Høyesterett måtte finne resolusjonen gyldig, kommer alene til uttrykk ved at det tas

realitetsstandpunkt til de subsidiære anker over delskjønnene.

Jeg finner grunn til å tilføye at det etter min mening med rette kan reises spørsmål om det system man knesatte ved lovendringen i 1959 er det mest hensiktsmessige, i hvert fall ved større skjønn som det nærværende. Gode grunner kan her - som påpekt av hjelpeintervenientene - tale for at samtlige som er parter i skjønnet får gyldighetsspørsmålet avgjort særskilt og kan angripe denne avgjørelse, slik at spørsmålet blir rettskraftig avgjort en gang for alle. Som allerede understreket får imidlertid disse prosessreglene ingen reell betydning i nærværende sak.

d) Høyesteretts kompetanse i ankesaken

Etter skjønnslovens § 38 første ledd kan et skjønn som har vært styrt av en dommer bare påankes til opphevelse på grunn av feil i saksbehandlingen og rettsanvendelsen. Som alt nevnt er imidlertid partene enige om at Høyesterett har full kompetanse ved prøvingen av det prejudisielle spørsmål om gyldigheten av den kongelige resolusjon. Fra statens side er det også sterkt understreket at man er interessert i at Høyesterett i videst mulig utstrekning prøver de mange feil og mangler som er påstått å hefte ved saksbehandlingen og avgjørelsesgrunnlaget i konsesjonssaken.

Jeg er enig med partene i dette rettsspørsmål. Før den omtalte lovendring i 1959 var det ingen begrensninger i anke-domstolens kompetanse ved prøving av rettmessigheten av søkerens ekspropriasjonskrav, jfr. daværende § 48. Etter lovendringen fremgår det klart av paragrafen at dette fremdeles gjelder når det er avsagt kjennelse om at skjønnet nektes fremmet. Men loven uttrykker seg ikke klart for det tilfelle

at den prejudisielle avgjørelse bare kommer til uttrykk ved at skjønnnet fremmes. Spørsmålet er imidlertid behandlet i lovforarbeidene, hvor det forutsettes at til feil i saksbehandlingen vil også høre at skjønnnet er fremmet uten at de materielle betingelser har vært til stede. Dette vil etter motivene ha til følge at begrensningen i skjønnslovens § 38 første ledd i forhold til ankegrunnene etter tvistemålslovens regler vil ha liten praktisk betydning når det gjelder disse prejudisielle avgjørelser. Jeg viser til Ot.prp. nr. 43 for 1957 side 64 annen spalte. Det avgjørende argument for denne løsning er imidlertid etter min mening hensynet til sammenheng i rettssystemet. Når ankedomstolen har full kompetanse der skjønnnet er nektet fremmet eller der gyldighetsspørsmålet reises som egen sivil sak, bør domstolen nødvendigvis ha samme kompetanse om spørsmålet er prøvet prejudisielt ved at skjønnnet fremmes. Dette synes også uten videre å være lagt til grunn i rettspraksis, jfr. således i Rt. 1973 side 107.

e) Tilbaketrekkingen av erklæringen om hjelpeintervensjon fra Norske Samers Riksforbund

Jeg har tidligere nevnt at Norske Samers Riksforbund ved prosesskrift av 7. november 1981 trakk tilbake sin erklæring om hjelpeintervensjon. Prosesskriftet var vedlagt et telegram til prosessfullmektigen fra forbundets styre, hvor det gis en begrunnelse for vedtaket. Begrunnelsen er av den art at jeg finner det nødvendig å kommentere den, og det gjøres etter min mening mest hensiktsmessig i forbindelse med de prosessuelle spørsmål.

Det heter i telegrammet at Norske Samers Riksforbund ikke kan "legitimere en så tilfeldig, forsert og politisk be-

tent saksgang som det her er lagt opp til. NSR hadde med sin intervensjon villet bidra til at saken ble seriøst belyst. Nå har saksbehandlingen vært slik at den ikke er norske domstoler verdig."

Etter omstendighetene innskrenker jeg meg til følgende kommentar, jfr. at tilsvarende kritikk av saksbehandlingen ble reist da Høyesteretts kjøremålsutvalg samtykket i direkte anke i saken:

Høyesterett har samme kompetanse som lagmannsretten ved overprøvingen av delskjønnene, og begge domstoler har som alt nevnt full kompetanse i spørsmålet om utbyggingsvedtakets gyldighet. Den helt overveiende mengde av bevisstoffet i saken er dokumentbevis, slik at spørsmålet om bevisumiddelbarhet er av meget liten - om noen - interesse. Avgjørelses-temaet er videre rene rettsspørsmål. Som tidligere nevnt har både parter og hjelpeintervenienter hatt full adgang til å fremføre alle sine anførsler og fremlegge alt bevisstoff som de fant var av interesse. Saken har derfor fått et meget stort omfang, meg bekjent er dette den mest omfangsrike og langvarige sivile rettssak Høyesterett til nå har behandlet. Av hensyn til sakens viktighet har videre Høyesterett vært satt i plenum. Det er uforståelig at man på denne bakgrunn kan uttale at ankesaken ikke er blitt seriøst belyst og at saksbehandlingen ikke er norske domstoler verdig.

V. Statsreguleringens faktiske omfang

Før jeg drøfter de rettsregler som er påberopt i saken, finner jeg det som alt nevnt hensiktsmessig å gi en kortfattet oversikt over det faktiske omfang av den vassdragsregulering det her er tale om. Denne faktiske fremstilling vil bli nærmere utfylt og utdypet under drøftelsen av det grunnlag som konsesjonsmyndighetene baserte sin avgjørelse på. For ordens skyld bemerker jeg at skrivemåten for de geografiske navn til dels varierer i saksdokumentene. Jeg holder meg til den samme form som er nyttet i stortingsdokumentene.

Alta/Kautokeinovassdraget har en total lengde på ca. 170 km fra sitt utspring i grensetraktene mot Finland og til utløpet i Altafjorden. Det har en rekke bielver, og i distriktene omkring vassdraget finnes en rekke større og mindre andre vassdrag. Under sitt løp mot nord passerer vassdraget samebygden Masi for der å løpe ut i innsjøen Ladnatjav'ri. Fra nordenden av denne er det ca. 4 km i trange gjel til neste lange og smale innsjø, Vird'nejav'ri. Herfra går Altaelva et lengre stykke i en meget trang og dyp serpreget canyon, for senere å passere områder med bosetting og jordbruk før den renner ut i Altafjorden. I de siste ca. 40 km er elva lakseførende og kjent som en av Norges beste lakseelver.

Alt i 1968 la Vassdragsdirektoratets avdeling for vasskraftundersøkelser frem en vurdering for utnyttelse av Alta/Kautokeinovassdraget med sideelver, og Statskraftverkene gav i brev 23. september 1970 Vassdragsdirektoratet beskjed om planleggingen. Kunngjøring fant sted i de lokale aviser i 1970.

Planene omfattet foruten Altaelva sideelvene Iēsjákka, Tverrelva, Joat'kajákka, Vesterelva og Eibyelva, og berørte dermed store deler av den sentrale Finnmarksvidda. I Altaelva var det planer om en 50 meters regulering av Vird'nejav'ri. Dette forutsatte hel neddemming av samebygda Masi. Det er uten videre klart at en utbygging i dette format ville gi et stort kraftutbytte og samtidig medføre vesentlige skadevirkninger ikke minst for samiske interesser.

Planene ble da også møtt med skarpe protester, og 6. april 1973 vedtok Stortinget vern av Masi mot neddemming. Også regulering av en rekke av sideelvene ble frafalt, dels av lønnsomhetsgrunner, dels av hensyn til konsekvensene for befolkningen.

Statskraftverkernes første utbyggingssøknad april 1974 omfattet foruten regulering av selve Altaelva fra Vird'nejav'ri også overføring av øvre del av Iēsjákka og Tverrelva, og magasiner i Vird'nejav'ri, Iēsjav'ri og Joat'kajavrit. Fremdeles var det tale om en betydelig utbygging, men i Statskraftverkernes ajourførte søknad av mars 1976 ble Iēsjav'ri tatt ut av planen - dels av hensyn til finske fiskeinteresser i Tanaelva, dels fordi regulering av Iēsjav'ri ville medføre store skadevirkninger i et sentralt reinflytteområde.

Hovedstyrets innstilling 21. desember 1976 omfattet foruten regulering av Altaelva fra Vird'nejav'ri overføring fra Joat'kajavrit og øvre del av Tverrelva. Under behandlingen i Olje- og energidepartementet ble de to sistnevnte overføringer tatt ut med den begrunnelse at departementet ikke fant "grunn til å tvile på at en reduksjon av næringsgrunlaget i dette området vil kunne få skadelige ringvirkninger for hele reindriftnæringen i denne delen av Finnmarksvidda".

Olje- og energidepartementets foredrag i St.prp. nr. 107 for 1977-78 er avgitt 10. mars 1978. Hermed var de opprinnelige utbyggingsplaner redusert radikalt, slik at de nå gjaldt en moderat oppdemming av Vird'nejav'ri med derav følgende vesentlig reduksjon av både påregnelig kraftutbytte og påregnelige skadevirkninger. Det reduserte prosjekt ble så vedtatt av Stortinget, og ligger til grunn for den kgl. resolusjon av 15. juni 1979. En rekke av de vassdrag planene tidligere omfattet, gav Stortinget varig vern.

Vird'nejav'ri blir etter dette kraftverkets eneste magasin. I canyonen ca. 5 km nedenfor innsjøen skal det bygges en betongdam som fra bunnen av kløften og opp til damkronen vil måle ca. 110 m. Magasinet blir ca. 18 km langt, og reguleringen medfører en oppdemming av Vird'nejav'ri på 15,2 m og en senkning på 4,8 m mellom kotene 245 og 265. Det neddemmede areal langs innsjøen blir på ca. 2,8 kvadratkilometer. Magasinet vil tilsvare ca. 6 % av den vannmengde som i et middels år renner ut fra innsjøen.

Kraftstasjonen i Savtso med tunnelsystem vil ligge inne i fjellet på østsiden av Altaelva. Mellom dammen og tunnelutslippet er det ca. 2 km, og denne del av elva - som ikke er lakseførende - får sterkt redusert vannføring. Nedenfor utslippet er det manøvreringsreglementet som er bestemmende for reguleringens virkninger for vannføringen i elva. Dette deler med hensyn til vannslippingen året i flere perioder. Jeg nevner til eksempel at i perioden etter at vannmagasinet er

fyllt, og frem til 1. september, skal vannføringen i elva ikke avvike mer enn 10% fra uregulert vannføring, mens største tillatte vannføring i tidsrommet fra 15. desember til 1. april skal være 30 m³/sek. I reglementet er presisert som generelle siktemål hensynet til laksefisket og isforholdene. Jeg kommer nærmere tilbake til reglementet i avsnitt VIII.

Fra Stilla i Tverrelvdalen øst for Altaelva blir det bygd en ca. 25 km lang anleggsveg frem til anlegget ved Savtso.

Det er etter dette på det rene at i kraftutbyggings-sammenheng står man overfor et lite inngrep om man alene ser på inngrepets geografiske omfang m.v., og det er vesentlig redusert i forhold til de opprinnelige planer. Hvor betydelig inngrepet er, vil imidlertid avhenge av hvilke verneinteresser det likevel berører. Dette vil jeg se på i det følgende. Det er imidlertid grunn til å merke seg at uttaler og utredninger før proposisjonen knytter seg til de tidligere omfattende planer.

VI. Lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 m.v.

- a) Konsesjonsmyndighetenes adgang til å vedta regulering og domstolenes adgang til å prøve gyldigheten av slike vedtak

Vassdragsreguleringslovens § 8 foreskriver at samtykke til vassdragsregulering som medfører skade eller ulempe for allmenne eller private interesser, "bør i alminnelighet bare gis, hvis denne skade eller ulempe må ansees for å være av mindre betydning i sammenligning med de fordeler som reguleringen vil medføre, herved også tatt i betraktning de påregnelige omkostninger ved gjennomførelsen av foretaket". Det heter videre i § 8:

"Hensyn bør dessuten tas til andre skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning, således virkninger av samfunnsøkonomisk og næringsmessig karakter som reguleringen kan gi anledning til."

Bestemmelsen i § 8 innebærer at konsesjonsmyndighetene må foreta en avveining av skader og ulemper mot fordelene ved reguleringen. De faktiske forhold som det ved denne avveining skal tas hensyn til, er delvis av slik art at det kan være mulig å foreta en tallmessig beregning på forhånd. Dette gjelder således de rene utbyggingskostnader. Men andre forhold er det vanskelig eller umulig å beregne på forhånd. Her må det foretas en skjønsmessig vurdering av hvordan forholdene kan ventes å bli etter at utbygging har funnet sted. Til dette kommer at de interesser som skal tas i betraktning, for en stor del ikke kan gjøres til gjenstand for noen økonomisk vurdering. Konsesjonsmyndighetene må derfor foreta en avveining av fordeler og ulemper som til dels kan være usikre, og som til dels heller ikke direkte kan sammenlignes.

Loven stiller ikke opp noen bestemt rettslig grense for Kongens og Stortingets adgang til å gi samtykke til vassdragsregulering. Den omstendighet at utbygging vil medføre betydelige endringer i naturforholdene og store skader for friluftsliv og næringsinteresser, er ikke til hinder for at det treffes vedtak om regulering. Skader og ulemper av enhver art skal som nevnt veies mot fordelene ved reguleringen. Loven foreskriver

heller ikke at visse interesser skal tillegges særlig vekt, eller at interesseovervekten for utbygging skal være betydelig. Konesjonsmyndighetenes adgang til å foreta en temmelig fri skjønnsmessig vurdering følger også av at det i § 8 er sagt at konsesjon til en vassdragsregulering som medfører skade eller ulempe, "bør i alminnelighet bare gis" hvis skader eller ulemper må antas å være av mindre betydning enn fordelene ved reguleringen.

Den rent skjønnsmessige avveining av fordeler mot skader og ulemper som Kongen og Stortinget foretar etter vassdragsreguleringslovens § 8, kan domstolene ikke overprøve. Dette følger av vanlige regler om domstolenes adgang til å prøve gyldigheten av forvaltningsvedtak. Tilsidesettelse av skjønnsmessige forvaltningsavgjørelser kan nok tenkes på det grunnlag at det er utvist vilkårlighet eller at det foreligger myndighetsmisbruk. Men i den foreliggende sak er det ikke rettet noe angrep mot reguleringsvedtaket på dette grunnlag.

Det er ingen uenighet mellom partene på dette punkt. Når jeg likevel har funnet grunn til å nevne begrensningen i domstolenes prøvningsrett, er det fordi saken har vakt stor allmenn interesse, og fordi oppfatningen til dels synes å være at domstolene skal overprøve den prioritering og avveining av interesser som Stortinget og Kongen har foretatt. Dette er altså ikke riktig.

Det jeg har nevnt om begrensningen i domstolenes prøvningsrett, krever et supplement. Det er i saken hevdet at folkerettslige regler som Norge er bundet av, beskytter samene mot det inngrep i samiske interesser som statsreguleringen av Alta-elva vil medføre. Reglene om domstolenes adgang til å prøve gyldigheten av forvaltningsvedtak er ikke til hinder for at domstolene fullt ut prøver om reguleringsvedtaket er i strid

med folkerettslige regler. Dette spørsmål kommer jeg tilbake til i avsnitt VII.

Med den reservasjon jeg nettopp har nevnt, gjelder saken ikke spørsmålet om konsesjonsmyndighetenes adgang til å vedta regulering av Altaelva, men om saksbehandlingen har vært forsvarlig og om reguleringsvedtaket av 15. juni 1979 er bygd på tilstrekkelige opplysninger og riktige faktiske forutsetninger. De saksbehandlingsregler i vassdragsreguleringsloven som her har interesse, er lovens §§ 4 a, 5 og 6. Disse spesialregler suppleres av alminnelige forvaltningsrettslige regler, herunder kravet om at forvaltningsorganene skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. De ankende parter hevder at det ble begått vesentlige feil under saksbehandlingen, og at disse feil kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold. De hevder videre at vedtaket til dels er bygd på mangelfulle og uriktige faktiske forutsetninger. Staten er ikke enig i dette.

b) Oversikt over lovens saksbehandlingsregler

Det er Direktoratet for statskraftverkene som står for planlegging og utbygging av statens regulerings- og kraftanlegg. Også når det gjelder statsreguleringer, fremsettes det søknad om regulering. Det er enighet om at behandlingen av slike søknader skal følge samme saksbehandlingsregler som søknader fra andre regulanter. Vassdragsdirektoratet behandler i første hånd alle reguleringsstillatelser etter vassdragsreguleringsloven, også statsreguleringer. Direktoratet for statskraftverkene og Vassdragsdirektoratet inngår begge i NVE, som ledes av et hovedstyre. Hovedstyrets innstilling avgis til Olje- og energi-

departementet - tidligere Industridepartementet - og saker om mindre reguleringer avgjøres direkte av Kongen. Når det gjelder større reguleringer kan Kongen først gi tillatelse etter at saken har vært forelagt for Stortinget, jfr. lovens § 2 annet ledd.

Når en planlegger har avsluttet sine rent foreløpige undersøkelser, skal han straks sende melding til NVE, som kunngjør meldingen, jfr. lovens § 4 a nr. 2 og 3. I lovens § 5 finnes regler om hva den senere søknad om regulerings-tillatelse "i alminnelighet" skal være ledsaget av. I åtte punkter regnes det opp forskjellige oppgaver og opplysninger. I lovens § 6 finnes så bestemmelsene om NVE's behandling av søknaden, blant annet om kunngjøring og innhentelse av høringsuttalelser etter nærmere fastsatte frister. Videre gir paragrafen konsesjonsmyndighetene hjemmel til på søkerens bekostning å innhente sakkyndige uttalelser for å vurdere regulerings følger. Søknadsbehandlingen avsluttes ved at det foretas en samlet avveining av skader og ulemper mot fordeler ved reguleringen, jfr. lovens § 8.

Den nevnte saksgang er i praksis blitt utbygd ved at departementet forelegger innstillingen fra NVE's hovedstyre for berørte parter til ny uttalelse under en såkalt remissomgang, og at hovedstyret deretter uttaler seg om de innkomne merknader.

I tilknytning til lovens § 5 har NVE utarbeidet to rundskriv med retningslinjer for hvilke opplysninger, materiale m.v. som en søknad skal inneholde. Rundskriv nr. 36 er av 15. januar 1974 og rundskriv nr. 38 er av 12. mars 1975.

Ankesaken for Høyesterett gjelder først og fremst spørsmålet om gyldigheten av kgl. resolusjon av 15. juni 1979 om statsregulering av Altavassdraget. Dette vedtak ble truffet etter at det i samsvar med vassdragsreguleringslovens § 2 var innhentet samtykke av Stortinget, og Stortinget har senere to ganger fastholdt sitt standpunkt. Den utbygning som ble vedtatt i 1979, er meget begrenset i forhold til de opprinnelige planer.

Innledningsvis har jeg måttet ta standpunkt til visse prosessuelle spørsmål som saken reiser. Jeg nevner først at Høyesterett har samme kompetanse som skjønnsretten til å prøve gyldigheten av den kgl. resolusjon. Parter i ankesaken er - slik skjønnsloven nå lyder - bare de som er parter i to av sagte delskjønn om erstatning for tap av reinbeite og for skade på laksefisket. Andre som gjør gjeldende at reguleringsvedtaket er ugyldig, kan i denne ankesaken bare opptre som hjelpeintervenienter for de ankende parter. Men dette prosessuelle spørsmål - som Høyesterett må ta stilling til av eget tiltak - har ikke hatt noen praktisk betydning i ankesaken. Også hjelpeintervenientene har kunnet gjøre gjeldende alle anførsler som de har ment vil være av betydning ved avgjørelsen av gyldighetsspørsmålet.

Vassdragsreguleringsloven av 1917 setter ikke noen bestemt rettslig grense for Kongens og Stortingets adgang til å gi tillatelse til regulering av et vassdrag. Etter lovens § 8 må konsesjonsmyndighetene foreta en skjønsmessig avveining hvor de på den ene side tar hensyn til skader og ulemper for allmenne og private interesser og på den annen side vurderer fordelene ved reguleringen.

Den rent skjønsmessige avveining av fordeler mot skader og

ulemper som Kongen og Stortinget foretar etter vassdragsreguleringslovens § 8, kan domstolene ikke overprøve. Dette følger av vanlige regler om domstolenes adgang til å prøve gyldigheten av forvaltningsvedtak. Disse regler er likevel ikke til hinder for at domstolene fullt ut prøver de ankende parters anførsel om at folkerettslige regler beskytter samene mot det inngrep i samiske interesser som statsreguleringen av Alta-vassdraget vil medføre. Med denne reservasjon gjelder saken ikke konsesjonsmyndighetenes adgang til å vedta regulering av Altaelva, men om saksbehandlingen har vært forsvarlig og om reguleringstillatelsen av 15. juni 1979 er bygd på tilstrekkelige opplysninger og riktige faktiske forutsetninger.

Når det gjelder de folkerettslige spørsmål som er reist, har jeg funnet at det i denne saken ikke er nødvendig å gå inn på en rekke spørsmål om innholdet av gjeldende folkerett og om hvorvidt samene i folkerettslig forstand må anses som en urbefolkning i de områder som reguleringssaken berører. Det er helt på det rene at reguleringsområdet i Alta er undergitt norsk suverenitet, og det inngrep i reindriftnæringen som reguleringen vil medføre, er etter min mening langt fra av en så alvorlig karakter at reguleringsvedtaket kan komme i strid med folkerettslige regler.

Statskraftverkenes reguleringssøknad av april 1974 var ikke på alle punkter tilstrekkelig til å fylle lovens krav. Det var uheldig at en ufullstendig søknad dannet innledningen til denne meget omstridte konsesjonssak. Søknaden ble etter hvert supplert med en lang rekke utredninger. Under den langvarige og omfattende konsesjonsbehandling var det likevel - som jeg har pekt på - enkelte forhold som kunne og burde vært behandlet på en bedre måte. Men i det vesentlige var saksbehandlingen tilfredsstillende, og alle berørte parter og andre interesserte fikk tilstrekkelig adgang og tid til å uttale seg før konsesjonsspørsmålet ble avgjort. Etter min

mening foreligger det ikke noen saksbehandlingsfeil som kan ha hatt innvirkning på den avgjørelse som ble truffet ved kgl. resolusjon av 15. juni 1979. Jeg kan heller ikke gi de ankende parter medhold i at konsesjonsvedtaket er ugyldig fordi konsesjonsmyndighetene har bygd avgjørelsen på mangelfulle eller uriktige faktiske forutsetninger.

Mange av de angrep som de ankende parter har rettet mot saksbehandlingen eller avgjørelsesgrunnlaget, er som allerede nevnt etter min mening uten betydning for avgjørelsen av saken fordi de gjelder forhold som ikke under noen omstendighet kan antas å ha virket inn på innholdet av reguleringsvedtaket. På bakgrunn av den omfattende offentlige debatt om saksbehandlingen i Alta-saken og den kritikk som har vært reist mot NVE, Regjeringen og Stortinget, har jeg likevel funnet det riktig å gå inn på spørsmålet om berettigelsen av angrepene.

Skjønsretten har på side 66 uttalt: "Det er vanskelig for flertallet å godta en slik saksbehandling hos offentlige myndigheter som i denne saken." Under avsnitt VII - XII har jeg konkret tatt stilling til saksbehandlingen og avgjørelsesgrunnlaget for de mange interesser som hevdes å ville bli berørt av reguleringen. Som fremstillingen viser, er jeg ikke enig i skjønnsrettens sterke kritikk.

XIV. Delskjønnene

1. De reinbeiteberettigede i reinbeitedistriktene 20, 21, 22, 23 og 24 er ved skjønnet tilkjent kr. 1.400 med et tillegg på 25 % i årlig erstatning for tapt beiteland knyttet til anleggsvegen fra Stilla til det sted hvor denne krysser Tverrelva, jfr. skjønnets side 72 flg. og skjønns slutningens post II. Tap som følge av nedsatt brukelighet på begge sider av veglegemet, av utilgjengeliggjort beite og ulemper av enhver art, skulle etter skjønnsforutsetningene holdes utenfor delskjønnet og behandles senere i forbindelse med øvrige skader og ulemper.

De reinbeiteberettigede har påanket saksbehandlingen. Etter deres mening har skjønnsretten feilaktig bare beregnet forverdien i vegtraseen for å fastsette tapet. Tapt beiteland har imidlertid verdi utover forproduksjonen. Området vegen skal gå gjennom har særverdi som kalvingsland, høstbeite, tilbaketrekkings- og avlastingsområde, og kan ikke erstattes av andre områder. Disse forhold er etter de ankendes mening overhodet ikke vurdert av skjønnsretten.

Staten v/NVE bestrider at det foreligger noen saksbehandlingsfeil.

Jeg finner at delskjønnet må stadfestes.

Tross rask saksforberedelse hadde skjønnet etter min mening godt grunnlag for dette enkle skjønnsstema i den skriftlige uttalelse som ble gitt av de reindrifssakkyndige. Her redegjøres det for vegetasjon og beiteverdier. De sakkyndige er klar over at området nyttes som vår- og høstland, og understreker årstilgjengeligheten. Skjønnsretten sluttet seg til

dette, og det er ikke tvilsomt at den la til grunn at dette beite ikke kunne erstattes med annet beite. Jeg kan derfor ikke se at det her foreligger noen saksbehandlingsfeil.

2. Alta Laksefiskeri Interessentskap krevde ved skjønnet fastsatt midlertidig erstatning i anleggstiden. Bakgrunnen for kravet er at anleggsarbeidet i umiddelbar nærhet av vassdraget etter lagets mening vil gjøre det umulig å få solgt fiskekort for denne del av elva. Det ble anført at erstatningen måtte fastsettes rent skjønnsmessig. Skjønnsretten fant ikke tilstrekkelig grunnlag for å fastsette slik erstatning og tok ikke kravet til følge, jfr. skjønnsnets side 76 og skjønns slutningens post III.

Interessentskapet har påanket avgjørelsen. Det peker på at vassdragsreguleringslovens § 19 punkt 4 gir hjemmel for fastsettelse av midlertidig erstatning. Dersom skjønnet ikke for tiden har tilstrekkelig grunnlag for å fastsette slik erstatning, skal retten utsette avgjørelsen. Her har skjønnsretten valgt en løsning som loven ikke hjemler, nemlig å avslå kravet. Etter Interessentskapets mening har dette den rettskraftsvirkning at også erstatningsutmålingen for skader og ulemper i anleggstiden må utstå til det endelige skjønn i saken, hva som kan ta minst 10 år, jfr. skjønnslovens § 2 og tvistemålslovens § 163. Interessentskapet tilføyer at det frem til avhjemlingen hadde vært rikelig tid for skjønnsretten til å innhente nødvendige opplysninger for å avgjøre erstatningskravet, som i realiteten er en ren a konto innbetaling.

Staten v/NVE har pekt på at verken ved fremsettelsen av

erstatningskravet eller senere har Interessentskapet stilt noe materiale til disposisjon for skjønnsretten for avgjørelse av kravet. Dette pålå parten selv, jfr. skjønnslovens § 2 og tvistemålslovens § 86. Retten har derfor ikke misligholdt sin undersøkelsesplikt, og noen saksbehandlingsfeil foreligger ikke. Erstatningskravet må ses på bakgrunn av at man ønsket å få prosessuell adgang til å angripe skjønnsrettens avgjørelse av gyldighetsspørsmålet, jfr. bemerkningene foran til avsnitt IV. Etter statens oppfatning er det da ingen grunn til å tillegge avgjørelsen rettskraft utover det høyst nødvendige. Staten vil derfor ikke motsette seg at Interessentskapet fremsetter nytt krav om midlertidig erstatning for tap i anleggstiden på samme grunnlag som det første. Men staten finner det etter omstendighetene uheldig formelt å oppheve skjønnsrettens avgjørelse på dette punkt.

Etter min mening skulle skjønnsretten ha utsatt denne avgjørelse, jfr. vassdragsreguleringslovens § 19 punkt 4. Jeg bemerker at det synes noe uklart hvilken rettskraftsvirkning den trufne avgjørelse har. I teorien er det antatt at en avgjørelse om det overhodet skal betales midlertidig erstatning etter oreigningslovens § 21, ikke senere kan endres av skjønnnet, se Sandene: Oreigningsloven side 211. Jeg antar etter dette at delskjønnnet bør oppheves.

Staten har ikke nedlagt påstand om sakskomkostninger.

Jeg stemmer for denne

dom:

1. Skjønnrettens fastsettelse av erstatning til de reinbeiteberettigede i reinbeitedistriktene nr. 20 Geritnjarga, nr. 21 Kvaløya, nr. 22 Fieddar, nr. 23 Seinos/Navgastak og nr. 24 Seiland - skjønns slutningens post II - stadfestes.
2. Skjønnrettens avgjørelse av kravet fra Alta Laksefiskeri Interessentskap - skjønns slutningens post III - oppheves.

Dommer Stabel: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

Dommer Mellbye: Likeså.

Dommer Blom: Likeså.

Dommer Bølviken: Likeså.

Dommer Tønseth: Likeså.

Dommer Schweigaard Selmer: Likeså.

Dommer Michelsen: Likeså.

Dommer Elstad: Likeså.

Dommer Røstad: Likeså.

Dommer Holmøy: Likeså.

Dommer Løchen: Likeså.

Dommer Endresen: Likeså.

Dommer Sinding-Larsen: Likeså.

Dommer Skåre: Likeså.

Dommer Aasland: Likeså.

Justitiarius Ryssdal: Likeså.

Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

dom:

1. Skjønnrettens fastsettelse av erstatning til de reinbeiteberettigede i reinbeitedistriktene nr. 20 Geritnjarga, nr. 21 Kvaløya, nr. 22 Fieddar, nr. 23 Seinos/Navgastak nr. 24 Seiland - skjønsslutningens post II - stadfestes.
2. Skjønnrettens avgjørelse av kravet fra Alta Laksefiskeri Interessentskap - skjønsslutningene post III - oppheves.

Riktig utskrift bekreftes:

Anna Højet